

versiculis item quid si debent serviri aqueductus ex flumine publico.

95 Sed nunquid * propter inundationem fluminis perdatur servitus aqueductus? Dic quod non, *t. adeo paragr. insula in sua via. aliud sare est ff de acquir. rer. dom. & iustis de rer. divis. parag. alia causa.*

97 Sed * major est dubitatio nunc quid possit, vel quasi, aqua per majorem inundationem perdatur, sicut possessio territorij? Dic quod non, quia nihil additum facit definire: quia nec desino possideret terram, si ei crux applicaret ex fundo vicini, *facit ad hoc l. si quis nec causam, paragr. fin. ff. si cert. pet.* Et itud est necessarium latus, maximè propter possessiones, quæ sitae sunt juxta Padum quæ inundantur infallibiliter intra decennium, inundatione non leví, nec cito transitoria, sed vehementi, & crustam agrotum exportanti: *ut ff. de acquir. poss. l. 3. paragr. Labo.* Et ex hoc sequitur, quod si prescribo aridam terram, qua est facta lacus, aut flagrum per imputum aquarum, vel inadusta mea, quod interrupta sit præscriptio eatus, quantum primi usus qualitas est perempta: quia prima crat terra, nuncupata, mutato elemento, *ita nos. dicit Bald. in leg. unica in ult. char. in princ. Cod. de confess.* Sexto amittit ulu alterius aqua in qua non sic servitus concessa si non utatur aqua sibi concessa, *l. quis alia, in princ. ff. quemad. serv. amitt. & si is qui nocturnam aquam habet, usus fuerit diurna, per constitutum tempus ad amittendum servitum nocturnum, amittit, quia usus non est, & è contra.* Et idem est in eo quod certis horis aqueductum habens, aliis usus fuerit: *in l. si commun., paragr. 1. ff. quemad. serv. amitt. & probatur in l. scilicet via, & in l. si scilicet constituta cod. tit.*

Sed posset * dubitari an per immisionem alterius aquæ, de qua nulla servitus debetur, amittatur servitus aqueductus?

98 Et dicas quod non ex quo utitur aqua debita: & ininde major: *ut probatur in l. scilicet via, in princ. & l. 1. paragr. item queritur, Digestis, de aqua quot. & istius, tamen utens ampliori aqua simul mixta potest per dominum praedi servientis in tota aqua impediti, ex quo aqua non est divisa: & postquam est simul juncta, est inseparabilis, ut dict. paragr. item queritur: Et est ratio: quia in inseparabilibus uile per inutile virtutis, *in ibi, & l. si sponsi, paragr. generaliter, ff. de don. inter vir. & uxor. & l. Pedius, ff. de recept. arb. & nos. per Bart. & in l. 1. paragr. pend. verb. oblige. & in c. nulle, de reg. jur. lib. 6. cum simil. & addo omnino quod non. Bald. in l. unica, in pen. char. in fin. vers. pone, sua confessi, Cod. de confess.* Septimò amittit divisione fundi, si aqueductus debetur in fundo vicini, in loco certo, & finito, & fundus serviens dividitur per longitudinem: quia perinde est, ac si ab initio constituta servitudo duo fundi fuissent: *ut l. nam satis, paragr. primo, vers. sed si s. Digest. quemadmodum serv. amitt.* Quod proceperit, si illi, cui servitus debeatur, alterum fundum, in quo servitus remansit, redemerit, seu acquisivit: quia per hoc non tollitur servitus, quia in alio fundo est constituta, licet à principio fuisset unus tantum fundus: & hoc quando locis, in quo servitus debebatur, diviso fundo non remanet nisi angustus, ut aqueductus consistere non posset: secus si remaneret ita angustus, quia tunc uterque fundus liberabitur, videlicet fundus redemptus propter confusionem: *ut dixi supra in princ. alius propter angustiam**

istam materiam aquædeetus: Dic ut Rof. Beneventan. in libelis suis juris, ubi posuit quatuor interdicta in hac materia aquæ, in quibus etiam ponit libellum, & positiones. Primum interdictum est quando quis habet ius aquæ quot, ducendis ad prædia sua, & ab aliquo prohibetur aquam illam ducere. Et dicit Rof. quod habet contrainpedientem interdictum de aqua quot, quod interdictum est prohibitorum, & causa retinenda possessioonis est inventum, sed non semper: quia est aliquando restitutorum: putat si aliquid fiat ad impedendum quasi possessionem aqueductus, ut illud destruat, vel destruere debet, ut l. 1. in princ. *S. Labo, ff. de aqua quot. & effiv.* & ad hoc, ut competat hoc interdictum, dicit, quod septem sunt necessaria. Primum est, quod sit aqua quot, & quotidiana aqua intellige, non qua quotidie fluit, sed etiam eam, quæ quotidie potest ducere si vellet, ut l. 1. ff. de aqua quot. & effiv. Secundum, quod illa aqua sit usus hoc anno, non clavis, non vi, nec precatio, saltem unam die, vel una nocte: sed si ante annos haufisti, non habes hoc interdictum, nisi infra annum aqua pœf se fluat: *ut ff. codem l. 1. in princ. & l. 1. quod autem script est, & q. quis.* Tertium quod illa aqua sit perennis, nulla enim aqua potest duci nisi sit perennis, *ff. cod. l. 1. §. loquitur.* Quartum, quod aquam illam ducas à capite, non aliunde. Caput autem aquæ est, unde aqua nascitur, five ipse fons ex fonte, five ex flumine vel lacu habeat principia florstrum, quibus aqua ex flumine vel lacu in primum rivum ducatur, *leg. 1. Paragrapho interdictum, & Paragrapho caput. ff. codem.* Quintum, quod ille qui ducit aquam, patet se juere ducere: si autem patet se non juere

uti, non habet locum hoc interdictum ff. de eodem, l. i. § sed & si jure, §. Arivio. Sextum quod in illa aqua non excedat ampliacionis modum, & non ducat per altam regionem, quam solitus sit ducere, l. i. § illud, cum simil. ff. eod. Septimum quod illa aqua ducento alij non immiscatur, alioquin non habebit locum hoc interdictum, ut ff. cod. l. i. § illud Labio, & §. item queritur.

¹⁰⁰ Formam * autem libelli ponit Ros. in hoc interdicto hoc modo. Coram vobis Domine A. conqueror ego M. de Alberto de Darentia Teutonico, qui me prohibuit ducere aquam per fundum meum talen, cuius confines sunt tales, &c. justa l. formam, in princ. cum gl. ff. de censib. quam aquam ducere sicut duxi in hanc anno, non vi, non clam, non precario. Unde ne prohibeat, vel impedit, ago contra ipsum Alber, & ad hoc propono interdictum de aqua quo, & astiv. vel actionem in factum, & ita bene concipies libellum, d. l. i. in princ. ff. eod. Quidam tamen apponere pertinet intercile, ita dicentes. Et quia in 20. interest mea non esse prohibitum, ideo ipsum Albertum condemnari peto in meum intercile, & ad hoc propono interdictum prædictum, &c. & hoc probatum in l. §. præterea, ff. eodem. Sed dico Rosfed, quod non credit, quod possit peti per interdictum, licet in illo posse condemnare index, sicut in aliis superioribus interdictis notavi. Nec ob. ille, §. Præterea, quia ibi propter factam suam amiserat jus aqua descendere. Unde quia in hoc casu est restitutorium, igitur reficiuntur nihili illud interesse.

¹⁰¹ Positiones * autem, & capitula, five articuli actioris ita formari debent: Ego Albertus dico, quod aqua que-

exit de tali fonte, vel flumine, est quotidiana, id est, que potest quotidie fluer. Item quod aqua illa sum usus hoc anno, non vi, non clam, non precario. Item quod usus sum hoc anno illa aqua satis una die, vel una nocte. Item quod illa aqua semper est perennis, & nullo modo desiccatur. Item quod aqua illa exiret ex tali fonte, vel ex tali flumine, ita quod ab illo fonte, vel ex tali flumine, aquam duc. Item quod illam ducam iuste servitutis, credens uti jure meo. Item quod duc aquam illam ita sicut primò ducbam. Item quod aquam illam per eundem locum duco, sicut & ducere solebam. Item quod illam aquam tantum, quam ducere solitus eram dico.

Positiones * autem, vel capitula, five articuli Rei ita è contra formati possunt: ego M. dico, quod illa aqua tantum currit in hyeme, & in astate desiccatur, & si hoc confitetur actor, absolvitur reus: quia tum non est aqua quotidiana, nec perennis. Item dico, quod aqua illa usus est Titius tantum, si hoc confitetur actor, succumbit: quia si Titius tantum fuit usus, ergo non ipse M. Item quod aqua illa usus fuit vi, vel clam, vel precario à me. Item quod aquam illam quam ducis, à tali loco eam ducis. Item quod locus illi est tantum remous à fonte, vel flumine, unde illa aqua provenit & habet initium, quod eam ducere non potes. Si hoc non confitetur actor, succumbit: quia jam non ducit aquam à capite. Item quod rufi, five credis te contra ius & injunctiè aquam illam ducere. Item quod aquam istam ducis per altam regionem, quam hoc anno duxeras. Item quod aquam illam ducendo aliam aquam immisces. Hæc omnia colliguntur, & probantur.

ex iuribus supra in princ. hujus interdicti allegat. Cætera cum materia hujus interdicti vide per Ros. in iur. de aqua quo. Secundum interdictum est de aqua astiv. quod competit ei qui habet ius ducendi aquam ad locum suum, & ab aliquo impeditur eam ducere, & datur contra impedientem, & dicitur hoc interdictum de aqua astiv. quia propter aquam quæ tantum in astate ducitur, proditum est. Et ideo si aliquis duxit aquam in tempore astaris, & modo vult ducere, & impeditur ab aliquo, habet illud interdictum, ut ff. cod. l. i. §. dñe astiv.

¹⁰² 103 Et ad hoc * ut istud interdictum, competit, quatuor sunt necessaria. Primum, quod aqua illa sit astiva, non quotidiana, nam astiva à quotidiana differt usu non jure, ut l. i. §. quod. ff. eod. Secundum, quod aquam illam priori astate duxerit, hoc est, non in illa astate, sed in praecedenti. Alioquin si hac astate locum habet interdictum utile de aqua astiv. ut ff. cod. l. i. §. quod astem diximus, & qui hac astate.

¹⁰⁴ 105 Et quando dicitur astas: Dic k. ut hic per gl. in d. §. quod diximus, quod dicitur, quod astas durat quartos mensibus: quia incipit ab æquinoctio veris, & finit ab æquinoctio autumi: ut d. l. i. §. astas, alii temporis dura hyems. Et adverte, quia aqua astiva debet esse quotidiana. Nam omnis aqua quæ in astate currere potest, est quotidiana, quia omnis aqua quæ currit in astate, currit etiam in hyeme: sed non convertitur. Multæ enim aquæ quæ currunt in hyeme non currunt in astate. Tertium requiritur quod illam aquam duxeris saltem una die, vel nocte, sicut in superiori interdicti notavi, cum hæc aqua distet à quotidiana, non jure, sed usu: ut dixi. Et omnia quæ dicta sunt in praecedenti interdicto, huic referuntur. Quartum, quod duplex, non vi, non clam, non precatio, ut ff. cod. l. i. §. dei, de ait prator.

Sed dubitavi potest, * quare istud interdictum sicut factum, & an sufficeret primum, & nunquid sit aliud cum aqua quotidiana ab astiva distet non jure, sed usu, ut ff. cod. l. i. §. quotidiana. Relpondeo, ideo sicut inventum: quia in speciali casu loquitur, scilicet, quando aliquis vult ducere aquam, quam in astate duxit, & etiam differunt inter se quantum ad factum, ff. cod. l. i. §. quod autem. Lieet omnia quæ requiruntur in isto, requiruntur etiam in alio, ut diximus est. Fuit autem istud ideo inventum, quia utile erat aquam ducere in astate propter horros ad irrigandum ea, quæ ibi sunt. Nec facies vim in verbo quod dixi ad irrigandum, quasi non habeat locum interdictum aliud: quia in locum habet. Nam si alia de causa deducet aqua sit, nihilominus competit hoc interdictum, ut ff. cod. l. i. §. idem Labio scribit, etiam si prator.

Item queritur, * an interdictum de aqua quo, in eo casu competit, quo competit interdictum de qua asti. Videtur quod sic, quasi illud in gen. nus, 11 & 11 istud sit species. Ex Ros. non punit esse verum: mm quia doli clausa non mm pertinet, nisi ad ea tantum, de quibz specialiter causum est, ut ff. de verb. ob. leg. doli clausula, & l. sanctio, leg. ff. de pao. In hoc interdicto ita concipies libellum: Coram vobis domino A. conqueror ego M. de Alb. de Darentia, quod prohibet, vel impedit ducere aquam asti, ad fundum meum, ad irrigandum teneras cucurbitas, vel cucumeres, vel olera, vel aliud, uti aquam illam duxi in priori astate. Unde ne prohibeat vel impedit, ago contra ipsum: & ad hoc propono interdictum de aqua asti. vel actionem in factum. Et quod ibi bene conci

concipitur libellus, probatur in l. 1. §. dñe ait prator, de aqua quod. & sive. Si autem in prior astate non duxeris, sed in hac aestate, & impediatis, onciptis libellum predicto modo, & itud mutes. Qui me impedit, sive prohibet aquam ducere, sicut hac astare dux. Unde ne me impediatis, vel prohibeat, ag contra ipsum, & propono utile interdictum aqua atri, actionem in factum. Et ita conceperit libelli probat, in l. 1. § qui hac astate ff. eo.

107 Positiones * autem, vel capitula res contra facere potest, hoc modo: Ego dico, quod illa aqua quae est in fonte tali, sive flumine atri, vel potest fluere, item quod aqua illa fuit usque pro i. testate. Item, quod aquam illam duxi, non vi, non clam, non precastio. Item quod duxi ab illo loco, unde origine aqua. Item quod duxi credens jus habere. Omnes etiam posse, & omni que requiriuntur in superiori interdicto, requiruntur etiam in isto.

108 Positiones * autem, vel capitula res contra facere potest, hoc modo: Ego dico, quod hac aqua in aestate siccatum, quod iam fuit duo anni, quod aquam illam non duxisti. Item, quod duxisti aquam illam clavis, vel precastio a me. Item, quod duxisti aquam illam credens me jus non habere. Tertium est interdictum de aqua ex castello ducenta, quod competit, quando quis ducit aquam ad praedium suum, vel dominum ex castello, id est receptaculo illo, quod aquam publicam suscipit, quod castellum vocavit, & impedit aquam illam ducere & eis prodidit interdictum de aqua ex castello ducentia, ne quis impediatur, ut ff. de aqua quod. & ff. l. 1. §. ait prator, ex quo castello. Ad hoc ut competit istud interdictum, quinque sunt necessaria.

princi

principis, & privilegia sine cuiusquam injuria conceci solent, l. nec avus, Cod. de eman. & c. quamvis, in fin. re script. lib. 9. & c. sicut, de offic. deleg. cum sim. Sed contra predicta opponitur secundum R. sed, & videtur quod istud interdictum non haber locum. Nam ratio istius interdicti est, ut aliquis ducat aquam publicam cum licentia principis, ut dictum est. Sed contrarium est, scilicet quod etiam sine licentia principis possit aquam ducere: quia flumina sunt publica: ut ff. de fluminibus, l. 1. & 2. & postea mensa autoritate aquam ducere: dummodo Imperator, vel Senatus non prohibeat, ut ff. de flum. l. quoniam, Respondetur secundum Rof. verum esse, quod tu polles ducere aquam ex flumine publico, etiam sine principe, sed aquam publicam, id est, usum publico destinatum, secundum ultimam reipublice, non potes ducere sine privilegio principis, ut d. leg. quoniam. Et in hoc casu procedit quod dictum in hoc interdicto de aqua ex castello ducenda, id est, de eo receptaculo quod aquam publicam suscipit, ff. de aqua quod. & sive. l. 1. §. ait prator, ex quo castello. Vel aliter potest dici secundum Rof. Loquitur forte in hoc casu hoc interdictum: Habeo prædium meum, vel dominum meum juxta flumen, vel rivum: inter prædium meum, & dominum meum est via publica: volo ducere aquam super viam publicam ad prædium meum: vel ad dominum meum facete castellum quoddam, id est, receptaculum quod suscipiat aquam illam publicam, certe hoc non possum facere sine permisso, vel mandato principis: & quod ita sit intelligendum istud interdictum probatur, in l. 1. ff. de aqua quod. & sive. & in l. fin publico, §. si non

juss. ff. de aqua pluv. arcend. vel ita potes ponere exemplum: habeo dominum meum ex una parte via publica, & aliam dominum ex alia parte: volo facere pontem inter utramque, ut capiam aquam fluvialem pro cisterna, & ita facere castellum, id est, receptaculum, quo recipiam aquam fluvialem: certe non possum sine licentia principis. Nam pentem super viam publicam facete nulli conceditur, ff. ne quid in loc. publico. l. 2. §. tractat. & est text. in l. ff. ff. ne quid in flum. publ. & fact. l. 1. §. permititur, ff. de aqua quod. & ff. & item tenet Bart. in dict. tractatum, in l. quoniam, in 10. quest. ff. de fluminib. & Spec. in it. causa poss. & prop. §. anno dicend. vers. item quart. & Bald. in Litem lapilli, in ult. column. derer. divisi. & Dominicus de sancto Gemin. in c. 1. de excel. prælat. lib. 6. qui dicit per d. §. tractatum, quod si aliquis habet duas domos, & in medio ipsarum est flumen, nos poterit facere pontem super eo.

109 Libellus * autem in hoc interdicto ita formari potest: Coram vobis Dominio M. conqueror ego, quod Albeit, de Daventria, iniuste prohibet me: sive impedit aquam ducere ex castello, id est, ex illo receptaculo quod continet aquam publicam: ex quo loco est nra jus, sive competit aquam ducere. Unde ne me prohibeat, ago contra ipsum, & ad hoc propono interdictum de aqua ex castello ducenda, vel actionem in factum. Et quod ita concipiatur ille libellus, probatur in l. 1. parag. ait prator, ex quo castello, ff. de aqua quod. & sive.

110 Positiones * vel capitula actoris ita formari possunt. Ego A. dico, quod in tali loco est receptaculum quoddam, in quo colliguntur aqua publica. Item quod locus ille vocatur castellum. Yy Iren.

Item quod Imperator , vel Senatus concessit mihi ducere aquam ex illo loco. Item quod tu prohibes me illam aquam ducere. Item quod quando volui ducere aquam illam , volo ibi ca vere nomine danni infecti. Item quod aquam illam duco , & volo ducere sine damno tuo , & vicinorum.

Positiones * vel capitula ita formatae potest è contra ipse reus : Ego pri mò dico , quod locus ille in quo aqua recipitur est privatus. Item quod tu aquam ducis , sive vis ducis fine p rincipis , vel Senatus. Item quando voluebas aquam ducere , perij ut mihi caveres de damno infecto , & tu cavere recusasti. Item quod vis aquam ducere cum incommodo meo , & vicinorum meorum. Item quod Titius tantum tibi infert violentiam , & non ego. Quartum est interdictum de rivis , quod competit , si quis habet aliquem rivum per quem ducit aquam & prohibetur ab aliquo non ducat , vel vult reficere istum rivum , vel purgare: & ab aliquo prohibetur , & idè hoc casu proditum est hoc interdictum , ut ff. de rivis l. i. in pr. Et idem est etiam si aliqui habeant specus , nn vel septa in flumine , vel habeat incile , vel puteum , & vult ducere aquam , vel reficere , vel purgare , sed ab aliquo prohibetur , habet locum interdictum de ri vis , ut d. l. i. in princ.

112 In quo autem * prædicta inter se differant : dic. Rivus est locus per longitudinem depressus : quo aqua ducitur. Specus est locus ex quo depicitur , inde specula dicta , & est specus locus altus supra terram adscitus , ex quo aqua ducitur , ut ff. de rivis , l. i. §. Specus cum glossa , quæ declarat quot modis accipiatur specus. Septa sunt , quæ apponuntur aquæ derivande causa compellendæ ex flumine sive ea

lapidea sint , sive ligneæ , sive ex qualibet alia materia : sive ad continentiam , transmittentiamque aquam. Incile autem est locus depresso ad latus fluminis , & ex eo dictus quod incidatur. Inciditur enim , vel lapis , vel terra : unde primùm aqua ex flumine agi , id est , duci possit , hoc prob. in d. l. i. §. Septa . §. incile & ad hoc ut competit hoc interdictum , quinque sunt necessaria.

Rivum , * quod rivus ille sit factus causa aquæ ducendæ , ff. eod. l. i. §. aquæ. Secundum , quod ille rivo sit hoc anno usus , vel priori æstate , ut ff. eod. l. i. §. hoc interdictum. Tertium , quod sit usus non vi , non clam , non precatio , arg. d. §. hoc interdictum. Quartum , quod qui prohibetur vel videntem ducere aquam , vel reficere , vel purgare rivum , ff. eod. l. i. in pr. Quintum , quod eo modo ducat , & per eum locum , sicut duxit hoc anno , vel priori æstate , aliquo impune prohibetur. ff. eod. l. i. §. sed si quis terrenum. Verumtamen novum canalem , vel fistulas ponere poterit in rivo , licet non haberit , dummodo non incommodetur agro illius , per quem aqua ducitur , ut ff. eod. l. Serviu. §. si quis novum. Et scendum est , quod si denuncietur novum opus illi qui volebat rivum reficere , non valet nunciatio , quominus possit reficere , licet per negatoria posse prohiberi , ut ff. eo. l. Serviu. §. si quis rivum reficere. Nec facio differentiam utrum sit rivus in publico , an in privato , sive sit rivus aquæ calidae , sive frigidae. Nam etiam pro rivo , per quem aqua in vaporibus balneariis trahitur , locum habet hoc interdictum utile , ut d. l. Serviu. §. hoc interdictum utile idem datur , quia sententia concordat , verba autem dehinc sunt , juxta not. in lec. ratores ; C. de n. got. g. f.

114 Sed illud * queritur , si volo reficere rivum , & adversarius meus intentat contra me negotiorum , an sum à refectione prohibendus ? Et videatur quod sic , per d. §. hoc interdictum. In contrarium videtur , quod non sum repellendus quia nuntiatio novi operis in refectione contennitur , ut l. 3. parag. si quis rivum reficiens , ff. de rivis . Ei facit , l. i. §. in operis . ff. de nov. oper. mrc. & quia interest re publici rivo refici , ne homines siti moriantur , ut l. i. in de rivis . Sed in hoc sic secundum Rosed. titul. de rivis . quod aut ille , qui vult reficere , est in possessione illius rivi , & tunc non potest prohiberi per negotiorum quominus reficiat. Aut non est in possessione , & tunc prohiberi poterit , argument. ff. de aqua aqua. & a f. l. §. de visitinere , nisi in eodem caso quo rivus ille necessarius esset propter ritum , tunc enim non facta distinctione possessionis , ceterorum ipsum reficerre , etiam si negatoria ab adversario intentetur , & idem quod dicitur , eod. titul. leg. Serviu. §. si quis rivum , quod possim eum prohibere per negotiorum intellige vetum quando non publica causa volebat reficere , sed propter suum commodum , vel propter suum ritum.

115 Libellus in hoc interdicto ita con cipi potest : Coram vobis do. A. con queror ego. B. de M. qui me prohibet vel impedit ducere aquam per rivum , septa , vel p. eum , vel puteum , sicut priori æstate vel hoc anno duxi : vel prohibet sive impedit me reficere. Unde ne me prohibeat vel impedit , ago contra ipsum proponens ad hoc interdictum de rivis , vel actionem in factum eius loco surrogata : quod ita rechè concipiatur libellus , probatur , ff. de rivis . l. i. in princ.

ducere per specum vel septa , vel puerum, vel etiam ad balneum per cuniculos : ut dixi supra . & ff. 1. servitus , & hoc interdilectum.

118 Reus * autem e contra potest facere positiones vel capitula hoc modo: Ego M. dico, quod ille ritus est minus idoneus ad suscipiendum aquam , si hoc confitetur actor succumbit, & absolvitur iens , quia non est ritus proper aquam accipiendo. Item quod jam sunt duo anni, quod per illum civium delitatis aquam ducere , & si hoc confitetur actor, succumbit: quia non duxit aquam hoc anno vel priori affecte. Item quod tu aquam illam ducessi vi , clam vel precario a me. Item quod Titius tantum te prohibuit volementem ducere aquam reficere , & non ego te prohibui. Item quod alio loco & alio modo volebas aquam ducere quam consueveris aquam ducere; & est utile hoc ponere.

ADDITIO.

a Servitus aquaductus. Hæc potest pluribus constitui, per diversas tamen horas utenda, in Specul. de feu. §. quoniam, vers. 11.

b Fistulæ. Fistulæ in fundo seriente posuntponi per eum cui servitus debetur sumptibus suis etiam contradicente eo : qui servitutem debet , vide supra per Bart. Capol. tit. de feu. urb. c. 24. & per l. si iter ff. de servito, & l. servitus, §. si domo, ff. de feu. urb. pred.

c Realis. Servitus realis dicitur, quæ concessa est iei certa per loci expressiōnem, & transit ad haeredem & successores , alia dicitur personalis , & tenet non sequitur, l. Lucius, & ibi per Bartol. Bald. & ff. Ludi. in fin. versio. servitus, vers. quadam fuit, &c. sed Flor. ibi Cod.

dicit esse personalem , quando constituitur Titio vel domum, vel ad aliud locum, quo velit. item dicit Bald. ibi, quod dicitur realis , quando constituitur servitus aquaductus ad tales fundūm, sed si additur, vel alibi quoconque vis, dicitur personalis, & cum persona finitur, Bart. & Flor. in l. cum fundo, de serv. r. p. pred. dicunt quod præsumunt realis. Ideo Flor. ibi dicit can transire in singularem successorem, quod tamē non est in prima, ut ibi per Bartol. & vide omnino supra Bart. Capol. in tit. de serv. reali.

d Paries fum. Pars dicitur fundus , & c venit in legato fundi, l. planè , §. ff. de leg. 1. in Specul. de proba. §. 1. versic. quid si pars.

e Equaliter. Cum quid fieri debet, debet fieri arbitrio boni viri. Bartol. in l. 3. in princ. ff. de annu. leg. Et addicita per Bart. in l. cum pater, §. dulcissimis, de leg. & in l. Lucius in pr. ff. ad Treb.

f An destinat. Desinere velle quomodo quis prohibetur , nos. in l. quod ait, §. art. lex. ff. de divor.

g Acquiritur. Acquisitio per duas personas fieri potest, vide in tit. C. per duas personas no. acquiritur , & Insist. eod. tit.

h Publici utili. Utilitas publica preferitur privata , l. 1. §. fin. & ibi Bartol. Cod. de cad. toll. & l. 1. & ibi Doct. ff. solut. matrimon. & ibi Bartol. in 5. colom. in vers. cum enim quartius urum publica utilitas , text. & Doct. in authen. res qua , Cod. commun. de legat. quod verum etiam includat in se pivatum, vide in Speculat. de feud. §. quoniam vers. 16.

i Conced. uni. Aqua una concessa potest alteri concedi : si utique sufficiat non alteri , secundum gloss. Bartol. Bald. & Dd. in l. aquam ver. sed queru,

Cod. de serv. & Bart. in l. concedendo, ff. de aqua pluv. arcen. & Bald. in leg. §. plures , 1. colum. in vers. item si dico. Cod. de conditi. in serv. & in c. 1. §. si quis de manso 6. colum. in vers. considera quodam, de controvers. invest. in usib. fund. & Bartol. in l. quoniam 5. quæst. ff. de flum. & Flor. & in l. per quem locum, ff. de serv. pred. & in l. 2. §. aquaductus. ff. eod. tit. & per Alex. consil. 2. 14. parte.

k Aquæ divi. Aquæ pluribus debita , jure servitutis , debet dividì inter omnes quibus debetur , Bald. in leg. pen. 1. col. in vers. item si duo habent, C. de conditi. inser. & in l. si quis , & ibi Bartol. Cod. de aquaductus lib. 1. & Bald. in tit. de pace Constant. §. nos Romanos 3. col. in fin. vers. item not. quod interdum.

l Flum. publ. Aqua ex flumine publico potest deduci ad irrigandos agros per vicinos, dummodo faciat sine alterius injuria , l. Imperatores , & ibi Bartol. & Flor. ff. de servis. rustic. pred. sed contra no. in l. usum , & ibi Bartol. C. de aquaductus lib. 11. Vide Bartol. in l. qui minus in princ. in l. opp. ff. de flum. ubi dicit verum si potest recte te flumen.

m Alveum. Flumina sunt communia usque ad dimidium alvei utriusque vicinantium. Bart. in tract. de allu. in lib. 1. vers. item videndum est & Bald. in cex litteris pen. col. de probat. Et intellige de aqua non de alveo : quia non est communia secundum Bald. in cap. 1. que fin regalia, vide Cyn. in l. quedam de re divi.

n Propri. auto. Propria autoritate an & quando quis facere potest , vide supra per fiduci. urban. cap. 30. c. 79. & in cap. 81. & in Specul. de action. versic. item vi ult. quæst.

o Damnum. Damnum pati dicitur

etiam is , cui auferatur commodum sibi proveniens ex publico, non si ex privato, l. 1. §. merito, per Bart. ne quid in loc. publ. l. Proclus de damn. infest.

p Molendino. Aqua unius molendini potest divertiri quoconque per dominum molendini, & denegari alteri molendino inferius positio , licet deducatur de flumine publico, nisi servitus debeat , Bald. in l. aquam quæ circa pr. C. de serv. & ag.

q Occupare. Occupans propria auctoritate in calu quo de jure potest, officium judicis potest implorare , ut defendatur à vi futura. Bald. in l. si servus tuus. C. quod cum eo.

r Occupasse. Occupate dicitur qui incipit opus & prosequitur, non qui defisiit nisi pro modo tempore deficat. Bart. in l. quoniam 5. quæst. final. de flum.

s Perenne. Perenne flumen dicitur, quod contraria currit scilicet, in astate & hyeme. Specu. de caus. poss. & prop. vers. 3. quid ergo.

t Stagnum. Adde Specu. ubi supra de causa possit. & proprie. in pr. in 8. col. in vers. oti. cum est, in licet.

v Confusudo. Confusudo in cursu aquæ inspicitur, ut ibi tener Bart. Capol. supra in tract. de serv. urb. c. 7. ubi vide omnino , & in l. si manifeste, ubi est causus. C. de serv.

u Alveum. Alveum fluminis an sic communis sicut aqua , vide Bartol. in tract. de alluvi. l. lib. ver. item videndum est , utrum & Bald. in cex litteris pen. col. de proba. & vide Bartol. in tract. Tyl. lib. 1. 6. char. vers. item videndum est , utrum jurisdictio.

x Quæst. possessio. Quæst. possit probatetur per fiduci. urban. cap. 30. c. 79. & in cap. 81. & in Specul. de action. versic. item vi ult. quæst.

y Damnum. Damnum pati dicitur

Aig. in l. si quis § differentia de acquir. possit. & in l. & ibi Alex. C. de acquir. possit.

y. Jure facultatis. Facultas libera intelligitur, dummodo juris ordo servetur. Bald. in §. ad hoc, de pace iuram. fir.

z. Fluens. Aqua per se fluens per certum locum non inducit confuctudinem vel prescriptionem, Bald. in c. 1. §. si quis de manu, 7. colum in versic. sed nunquid aqua de controversiis, invexit. Et vide supra per Bart. Capol. tit. de sero. sub p. pred. c. 2.

aa. Ius pescandi. Piscations sunt permisae, vel prohibites secundum confuctudinem, l. si quispiam, c. de divers. & temp. pre. Iffis. de rerum div. §. fluminis. Jacob. Alva. Padua in cap. 1. qui si ut regis. Bart. Capol. in L. inter publ. §. 1. ff. de verb. sign.

bb. Aqua. Aqua veniens ad fundum meum ex fundo vicini jure servitutis per cloacam vel aqueductum non potest per me concedi alteri, ex illo aqueductu, l. lex meo. & ibi Bart. ff. de sero. resp. pred. quod est verum nisi postquam est ingesta in fundum meum.

Nocti Gai. [vid. pag. 404. liz. 10. ab ali.] N. cere alteri quis non debet, etiam ut sibi prospicit, in Specul. de 1. & l. decret. §. 4. ver. porr. Sc contrafaciens non debet audiiri, in Specul. de feu. §. 4. ver. 11. nisi faciat animo consilii sibi non animo nocendi, eo §. verf. 12. dd. Altio directus. Actio directa que dicatur, vide Bald. in l. lex leg. uo. Cod. de leg. in l. dubius. & in leg. ex ase. per Bart. ad Treb. Item actionem directam efficitur a variis, vide apud Spec. de altio seu petis §. 2. ve. sic. summa. & sequent.

ee. Utilis. A ctio utilis praefatur dicitur. Bald. in l. sua. §. quaq. de edit.

divi. Adr. toll. Specu. de empt. & vend. §. 7. ver. sed pone statutum, ubi videtur initial. de proc. §. fin. in princip. & ver. sed queritur, & seq. & per Bart. in l. procu. & Bald. in c. 2. §. fin. de lege. Corra.

ff. Modica lœsi. Modica lœsi non facit dari tali. in integ. in Specul. de rest. in integ. §. 2. ver. & seq.

gg. Conventio. Conventio est contractus nominatus ex communi uso loquendi, vide Paul. de Castr. in conf. 4. hhi. Altio confessoria. Actio Confessoria est in tem. & competit domino præservitute, & sic pro iure incorporali, l. 1. in pr. & ibi Bart. si sero. vend. Item datur contra impedientem usum servitutis, l. si quis, §. agi. si seruo. vend. & l. si foris §. etiam eod. tit. Item ut destrutor adiudicium factum contra servitutem, l. fin. ff. eod. tit.

ii. Reficiens. Adde Bart. & Alexand. in §. si quis adiudicium, per gl. in l. l. §. pen. de moris for. facit, e. consiluit, de fadair, & l. fil. n. C. cod. tit.

kk. Ebas. Ebas an & quando incipiatur, l. 1. §. a statim, & ibi gloss. de aqua qnot. & effi. Bart. in l. 2. §. a stat. ff. ne quid in loc. publ.

ll. Genus. Genus non possidetur, nec est in dominio aliquius, Bald. in l. 2. in fin. principijs. C. communia de legat.

mm. Species. Species cum peccatur, quid si exprimendum in lib. llo, vide in Specul. de lib. conc. ver. juxta in §. colum verfic. item non vales. Et Species derogat generi ex tacita voluntate contrahentium, Bariol. in l. sed si, ff. proficio.

nn. Specus. Specus quea dicatur, vide Spec. de causa poss. & proprie. §. 4. verfie. sed & si.

patientiam, ut destrutor, ut ff. de aqua pluv. arcen. l. 1. §. 1. & 2. & l. si tertium, §. penult. & ultim.

*Et * in primis sciendum est, quod 1. dicitur aqua pluvia illa, que de celo cadit, aut imbre excrescit, vel colorem mutat: quia aqua conjungitur aquæ pluviali, sicut contingit in multis circumcisibus, & ff. eol. 1. §. aquam pluviam, & §. in summa. Item est etiam notandum, quod dicta rubrica sic intitularunt, secundum gloss. super ea: de aqua, & aqua plu. arcen. & de actione aquæ pluvia arcend. Et ita multi libri habent: & sic habebat Roge, secundum Rofie, in dict. titu. in rubr. tractat, de aqua que non est pluvia. Codice de servis. & aqua. & secundum hoc hæc rubrica tractat de aqua que non est pluvia, & de ista aqua non pluv. dicit in l. si prius in 1. & 2. responso. eod. titu. De alia aqua tractat totus ferè tit. tractat etiam de actione aquæ pluv. arcend. & ad hoc ut ista actio competat octo sunt necessaria secundum Refred. in hoc tit. in suis libellis.*

*Primum, * quod quis opus manu faciat, ut ff. cod. leg. 1. §. hac autem actio. Secundum, quod in suo loco opus id faciat. Ceterum si opus manu faciat, ut si ex fundo tuo aqua naturaliter decurrat in meo fine opere tuo, non habet locum hæc actio. Item si in publico loco fiat, similiter non habet locum, ff. eod. l. 1. §. hac autem actio. & l. apud Trebatum, §. aqua pluv. Tertium, quod propter illud opus aqua nocere possit, non tamen nocuerit, nisi post item contest. ut ff. eod. l. 1. §. & l. si tertius, §. officium, & ff. de statu libe. l. Labeo, tecum si non noceret, sed lucrum auferat, ut d. l. 1. §. idem aint aquam pub. & §. sicut licet. Quidam, ut refert*